

Med kluvna känslor i Nordkorea

”Thank you for following our customs, thank you! Thank you!”

Kim, vår nordkoreanske guide, upprepade samma budskap om och om igen, varje gång vi tvingades göra saker som vi var ovana vid. Guider i Nordkorea har oerhörd press på sig att inte göra fel. Om han gör misstag finns risk för deportering från Pyongyang av familjen och en generation upp och en generation ned. Livet är annorlunda här än hemma i Sverige.

Att resa till världens mest mytomspunna och slutna land är som att resa till en annan värld. Allt är annorlunda. Det är många förberedelser som måste göras innan du ens kan tänka på att resa dit. Men låt oss börja från början.

Varför vill man åka till Nordkorea?

Resan var ett förstapris i en tävling arrangerad av intresseorganisationen Sveriges Annonser, där alla företag, myndighe-

ter och organisationer som köper reklam är medlemmar. Dessa kan omfatta i princip all verksamhet i Sverige, förutom reklam- och kommunikationsbyråer, vilka skapar reklamen. Sveriges Annonserer hjälper sina medlemmar att göra effektiv reklam på ett ansvarsfullt sätt.

Skälet till tävlingen var att mätningar som organisationen hade gjort med hjälp av Novus har visat att förtroendet för reklam har minskat betydligt på senare tid. År 2005 hade 44 procent av svenskarna en positiv inställning till reklam, men 2012 hade denna siffra minskat till 18 procent (Sveriges Annonserer & Novus, 2012). Förtroendet för reklam hade alltså mer än halverats på bara sju år!

Sveriges Annonserer gjorde därför en rikstäckande kampanj kallad ”Trött på reklam?”, med undertiteln ”Vinn en resa till landet utan reklam – Nordkorea!” (figur 1) där tävlingsmomentet var att formulera en motivation om varför man ville vinna en resa till Nordkorea.

Det kom in 1200 bidrag och det vinnande alstret löd:

Jag behöver en paus från flyers, radioskval och reklamkanaler.

Så jobbigt att välja i detta kaos av rakblad, pensionsval och vårdcentraler.

Så förlåt mig, men välj nu åt mig, kläder, mat och stil.

Jag är så trött på annonsens nonsens.

Ta mig härifrån, jag vill dansa utan neon.

Men bara så jag fattat rätt – det är väl en tur-och-retur-biljett?

Med dessa ord vann Anders Högmark från Lund resan till Nordkorea tillsammans med sin vän Olof. Sveriges Annonserers vd, Anders Ericson, och jag som då var kommunikationschef följde också med på resan.

Figur 1. Annonser som marknadsförde tävlingen om resan till Nordkorea publicerades i dagstidningar över hela landet. Reklambyrå: Forsman & Bodenfors.

Kort om Nordkorea

Nordkorea har varit stängt för omvärlden i drygt 70 år, och varit omöjligt att lämna för de som råkade bo i landet sedan koreanska halvön delades i två den 15 augusti 1948. Sedan dess har den sydliga halvan utvecklats snabbt, medan den nordliga snarare har gått tillbaka i tiden, till ett sovjetliknande människoreservat från 1950-talet. Nordkoreanerna är 10 till 20 centimeter kortare än sydkoreanerna på grund av långa perioder av näringsbrist. Under de värsta åren under 1990-talet dog upp till 800 000 personer av svält varje år. Nästan alla yrkesmänniskor bär uniform och idollins med en avbild på den store ledaren, förutom kvinnliga guider som bär dockliknande folkdräkter – och som förmedlar sitt välrepeterade budskap med hubotliknande röster. Även språket har konserverats och inte utvecklats nämnvärt sedan 1950-talet. Nordkorea är etniskt sett också världens mest homogena land, med minimal inblandning av andra folkslag.

All kommunikation kontrolleras och bestäms av partiledningen. Det finns inget utbyggt mobilnät, och det fasta telefonnätet är mycket knapphändigt. Utanför Pyongyang har bara enstaka hotell tillgång till telefon. Internet och e-post kan du glömma, och till och med postgången saknas inom landet. Om du får tillfälle att prata med någon gör du bäst att inte säga eller fråga något olämpligt. Guiderna har stenkoll på dig och dina reskamrater, och angiveri är vanligt för att bli befördrad.

Landet har på senare år börjat öppna upp sig alltmer för utländska turister för att skapa en mer positiv bild av landet och regimen, men parallellt med detta utåt sett öppnare samhälle drivs en repressiv poli-

Figur 2. Det första visum vi fick till Nordkorea, vilket senare fick makuleras pga. regimens kärnvapenhot som tvingade oss att ställa in första resan.

Foto: Erik Huss.

tik. Bara sex veckor efter att vi kommit hem till Sverige läste vi att 80 personer hade arkebuserats med maskingevär för att de antingen hade sett sydkoreanska tv-serier, idkat någon form av otukt eller ägt en bibel. Dessa förseelser ses som landsförräderi.

Från mörker till ljus

Sverige är ett av få västländer som har ambassad i Pyongyang och har därmed regelbundna diplomatiska kontakter med Nordkorea. Att söka visum till Nordkorea är trots Sveriges diplomatiska fördel en omfattande process. Man fyller i en mindre livsberättelse och skickar iväg till ambassaden på Lidingö tillsammans med passet. Sedan väntar man en månad innan passet kommer tillbaka. Under tiden ringer de oannonserat hem och frågar ut om allt mellan himmel och jord. Alla i gruppen hade tur och fick visum, som klistrades in i passet (figur 2).

Vår första plan var att resa i maj 2013. Planerandet gick bra ända tills ledaren, Kim Jong Un, hotade Japan och USA med kärnvapenkrig. Då avrådde Utrikesdepartementet å det bestämdaste att det var mindre lämpligt att resa dit. Det blev att ställa in fem i tolv och vi fick skjuta upp resan.

En månad senare drog Kim Jong Un tillbaka sitt hot och UD öppnade upp för resor igen. Vi kom då i kontakt med researrangören Världens resor som under många år hade förberett och förhandlat om en resa till Nordkorea, som inte bara går till huvudstaden Pyongyang, gränsen mot Sydkorea och industriområdet Kaesong, vilket resor dit brukar göra. Detta var en pionjärresa som skulle bli den första rundresa som arrangerades i landet och var några dagar längre. Vi hade tur och fick plats i denna grupp med 15 andra resenärer, vilka alla var vana att resa i Asien. Flera hade dessutom varit i Nordkorea tidigare.

Tisdagen den 3 september 2013 kom 19 förväntansfulla resenärer till slut iväg. Resan gick med Air China direkt till Beijing, där jag hamnade bredvid en konstant rapande kines. Vi bytte inte ett ord med varandra under nio timmar. Flygvärdinnorna ombord var väldigt söta, men helt utan charm. Det kändes verkligen att vi var på väg från väst in i öst. Efter åtta timmar landade vi på Beijing Airport och samlades för en fika med vår svenske guide, Mikael Hellström. Han är utbildad kulturgeograf på Handels i Göteborg, är gift med en sydkoreanska, har många års erfarenhet av resor till Tibet, Korea, Kina och Mongoliet, och talar koreanska. En bättre guide kunde man inte önska sig.

Entrén till det glömda landet

Det som slog mig vid inflygningen över Nordkorea var det otroligt vackra landskapet: grönt och uppodlat överallt, meandrande och flätande flodfåror som slingade sig genom den kuperade terrängen. Att landa på Pyongyangs flygplats var en absurd känsla. På betongplattorna stod övertäckta gamla sovjetiska Antonov och Iljusjin-flygplan ommålade i Air Koryos vit-röd-blåa färger. De såg ut att vara från 1950- och 1960-talet. En massa tankar for genom huvudet om hemska öden och arbetsläger, massavrättningar, svält av miljontals kvinnor och barn, försvinnanden, totalt informationsmörker för folket.

En värmevåg slog mot ansiktet när vi klev ur planet. Överallt stod uniformerade arbetare omkring halvfärdiga byggnader med stillastående kranar som alla hade röda partiflaggor i toppen. Längs landningsbanorna gick massor av folk, barn och gamla, och skördade något som såg ut som majs. Precis innan vi gick in i flygplatsbyggnaden kom ett kamerateam och började filma oss frenetiskt. De hojtade och försökte få oss att se glada och upprymda ut. Helt klart ett politiskt jippo för att bevisa hur glada vi stackars västerlänningar var att äntligen få komma till himmelriket.

På väg in i flygplatsbyggnaden fick vi fylla i tre olika blanketter: en blankett där vi redovisade allt vi hade med oss i bagaget inklusive misstänkt litteratur (figur 3), en hälsobblankett där du intygade att du inte hade något otillåten sjukdom, och till slut en blankett där syftet med resan noga skulle deklarerats. Efter ytterligare

CUSTOMS DECLARATION
IN THE DEMOCRATIC PEOPLE'S
REPUBLIC OF KOREA

Name: _____ Sex: _____ Age: _____
Nationality: _____ Address: _____
Occupation: _____
Name of delegation: _____ Destination: _____
Invited by: _____

Check in baggage: _____ Pieces _____ Hand luggage: _____ Pieces _____

Currency records

Currency	Amount	Currency	Amount

Please mark next to the item if you have any

- 1 weapons, ammunition, explosives, killing device
- 2 drug, excitant, narcotics, poison
- 3 G. P. 3 or Navigator
- 4 hand phone, cell phone and other communication means
- 5 historical and cultural wealth, and artistic works
- 6 publications of all kinds

* Please specify the names and quantity of other articles on the back.

Figur 3. En av de tre blanketter vi fick fylla i innan vi bereddes tillträde till flygplatsen i Pyongyang. Observera listan på saker man måste deklarerat vid inresa till Nordkorea. Foto: Erik Huss.

två säkerhetskontroller kom vi till slut in och kunde plocka upp vårt bagage i den sparsamt dekorerade hallen. Ingen reklam, inga fik, bara två stora porträtt på de för länge sedan döda ledarna, Kim Il Sung och hans son Kim Jong Il, prydde väggarna.

Krigshistorien och de stora ledarna

Kim Il Sung (1912–1994) var den revolutionäre ledaren som bekämpade japanerna som ockuperat Koreahalvön sedan 1905. Han grundade det som nu är Nordkorea med hjälp av tre miljoner kinesiska soldater som fick sätta livet till dels under japan-

ska ockupationen, dels under Koreakriget 1950–53. Kriget inleddes av Nordkorea som invaderade Sydkorea, som snabbt fick stöd av FN-ledda trupper med USA i spetsen. Nordkorea fick stöd av Kina medan Sovjet valde att inte sätta in soldater i kriget. Under tre års intensivt krigande förlorade Nord- och Sydkorea cirka en miljon soldater vardera och Kina minst 600 000. Gränsen hade vandrat från sovjetiska gränsen i norr till längst i söder, men stannade slutligen på samma plats där den var från början – längs den 38:e breddgraden. Denna kallas för den demilitariserade zonen, DMZ, och är ett fyra kilometer brett ingenmansland som ingen har fått beträda sedan den 27 juli 1953. Länderna slöt aldrig fred, utan inledde ett krigsstillstånd som fortfarande gäller idag. Nord- och Sydkorea är med andra ord formellt fortfarande i krig med varandra.

Kim Il Sung skapade en ideologi som bygger på landets oberoende – Juche – och som styr folket och allt i landet. Juche har ersatt politik, religion och filosofi och är starkt inspirerat av marxism och leninism. Kim Il Sung delade in folket i tre Jucheklasser, där högsta nivån fick bo i Pyongyang och utbildas på Kim Il Sung-universitetet; den lägre nivån får bara bo på landet och lever betydligt fattigare. Den tredje och fattigaste nivån talas det inte om. Dessa personer är instängda i arbetsläger av olika anledningar och lever under omänskliga förhållanden. Det är ingen utanför landet som vet hur många som är instängda i dessa läger men uppskattningar på omkring 200 000 förekommer. Om du gör ett misstag som kan tolkas som olydnad eller illojalitet mot regimen flyttas du ned en Juche-nivå. Även hela din familj

och en generation uppåt och en generation nedåt tvingas flytta med. Om du har bott i Pyongyang tvingas alla flytta ut på landet, och om du bor på landet är det arbetsläger för dig och din släkt som gäller.

Kim Il Sung dog 1994 mitt under de värsta svältåren som drabbat landet i modern tid, men är fortfarande ”Den evige presidenten” som styr landet. Nordkorea är alltså det enda land i världen som har nekrokrati som styrelseskick. Sonen Kim Jong Il tog över med järnhand och hade i början svårt att fylla sin faders gudomliga kostym. De få kontakter som Nordkorea haft tidigare med omvärlden stängdes nu och Kim Jong Il gillade dessutom inte att resa. Han reste bara med sitt specialdesignade tåg. Det har florerat massvis av rykten kring hans person, som att han är världens bästa poet och att han slog fem hole-in-one under sin första golfturnering någonsin. Han föddes troligen i Sibirien, men myten säger att han föddes på Nordkoreas högsta berg Mt Paektu, under en dubbel regnbåge. Samtidigt tändes en ny stjärna på himlavalvet. Han dog 2011 då sonen Kim Jong Un tog över. Den unge Kim Jong Un har fokuserat på att övertyga omvärlden att Nordkorea har utvecklat kärnvapen och har flera gånger hotat att skicka bestyckade missiler mot Japan och USA. Flera misslyckade uppskjutningar har registrerats via satelliter, nu senast i april när de skulle hedra nationens grundare Kim Il Sungs födelsedag.

Våra nordkoreanska guider

För att hålla koll på vårt resesällskap krävdes, förutom vår egna svenske guide, tre guider från Nordkorea. Chefsguiden var

*Figur 4. Våra tre guider från Nordkorea. Från vänster: Miss Yang, Mr Kim Yong Il, en av våra busschaufförer och Miss Che.
Foto: Erik Huss.*

30 år gammal och hette Kim Yong Il. Observera att han inte heter exakt samma som den döde ex-ledaren, vilket är förbjudet. Hans far är diplomat och har tjänstgjort i Berlin under ett antal år. Kim ville också bli diplomat. Miss Yang var 24 år och hade aldrig varit utanför Pyongyang, men var väldigt exalterad att få följa med oss på en rundresa i sitt land. Hennes bror var professor i filosofi och leninism, vilket hon var stolt över. Alla som läser på universitetet måste studera minst 30 procent marxism-leninism utöver de andra ämnena. Den yngsta guiden var en 20-årig student som hette Miss Che, vilket betyder "Hej" på nordkoreanska. Hon var mest lättpratad och inte så drillad som de äldre guiderna. Alla var väldigt trevliga, kunde hyfsad engelska och försökte hjälpa så gott de kunde (figur 4). Dock fick vi hela tiden restriktioner om vart vi skulle gå, vad vi

fick fotografera, vilka vi fick prata med och så vidare. Allt redogjordes i siffror och många saker var bäst i världen, såklart. En sak som förbryllade oss var att Kim Yong Il, som borde veta en del om Berlin och Europa, varken hade hört talas om Berlinmuren eller den 27-åriga uppdelningen av Europa i en östlig och en västlig del. Eller så fick han inte prata om det.

Pyongyang in prison

Första anhalt var Hotel Yanggakdo som ligger på en avspärrad ö mitt i floden Taedong, som rinner rakt genom huvudstaden (figur 5). Vi fick absolut inte själva lämna den knappt två kilometer långa ön, men vi hade å andra sidan "allt" i hotellet. Det låg en sorts affär i bottenplan dit vi alla gick så fort vi hade checkat in på 39:e våningen. Proceduren att handla gick till på följande sätt:

1. Välj ut vad du vill köpa och ställ på en disk längs inne i affären.
2. Ett butiksbiträde tar emot varorna och rapporterar bakåt där ett annat butiksbiträde sitter och skriver in på en gammal kassaapparat i gjutjärn.
3. Jag får det stämplade kvittot och går till andra sidan av butiken.
4. Där bakom ett säkerhetsglas sitter en uniformerad kvinna med stenansikte. Hon tar emot och granskar den stämplade kvittot noggrant.
5. Hon begär pengar och jag lämnar fram en 5 eurosedel. Hon vickar på huvudet och ser sur ut. Min svenska guide förklarar att hon inte kan ta emot så höga valörer, så jag fick låna 1 euro av en reskamrat.
6. Efter godkänd betalning stämplade hon kvittot med en ny stämpel.
7. Jag gick med kvittot tillbaka till disk nummer ett och visade upp.
8. Nu fick jag mina $6 \times 1,5$ liter vatten, som alltså kostade 1 euro.

Enkelt! Nu var det bara 18 resenärer till som ville göra sina inköp. I detta land har de lokala valutan won, men den får inte utlänningar använda. Istället är det euro eller kinesiska yuan som gäller.

Under våra två dagar i Pyongyang hann vi äta på några lokala restauranger och uppleva Arirang, även kallat Mass Games. Detta spektakel är ojämförbart det största skådespel som finns på jorden (figur 6). På första maj-stadion, som är världens största sittande idrottsarena, spelar hela Nordkoreas historia upp under 90 minuter. Sammanlagt 100 000 personer deltar i showen med dräkter, flaggor, fyrverkerier och musik. Hela arenan omgärdas av en fond som är uppskattningsvis 100 meter bred

Figur 5. Utsikt från 39:e våningen på Hotel Yanggakdo som ligger isolerat på en ö som man inte får lämna. Foto: Erik Huss.

och 25 meter hög och ser ut som en enorm dataskärm. Det är bara det att varje pixel i denna skärm är ett barn som har till uppgift att sköta sin "pixel" enligt ett helt individuellt sekundschemat under en och en halv timma (figur 7). Det är totalt 25 000 barn som samarbetar och skapar jätteskärmen.

Vi fick också besöka ett besynnerligt mausoleum, eller rättare Kimssoleum, där de båda döda ledarna Kim och Kim låg balsamerade. Vi rengjordes och desinficerades och slussades via kilometerlånga gångar och tunnlar till ett mörkrött rum där vi bugade för diktator 1 och i ett annat likadant rum bugade vi för diktator 2. Sen fick vi se alla medaljer som världens ledare hade belönat Kim och Kim med. Vid närmare betraktelse såg vi att medaljerna bara kom från gamla kommunistdiktaturer. Lustigt. Fotografering var såklart förbjudet.

Figur 6. Mass Games (eller Arirang på koreanska) är en enorm show på världens största idrottsarena där Nordkoreas revolutionära historia presenteras. 100 000 artister uppträder under 90 minuter under de mest spektakulära former. Foto: Erik Huss.

Figur 7. Mass Games flankeras av en jätteskärm på 100 x 25 meter där varje "pixel" är ett litet barn som enligt helt individuella sekundscheman håller upp olika skärmar under 90 minuter. På långt håll ser det ut som riktiga bilder och filmer. Foto: Mikael Gippert.

Figur 8.

Självmondsflygning

På tredje dagen var det dags för något som få, om ens några, turister hade fått vara med om, inrikesflyg med specialchartrat plan runt om i Nordkorea. Vi lotsades in i en gammal Antonov AN-24 från sent 1950-tal (figur 8). Det vara bara vår grupp på planet plus två flygvärdinnor som såg ut som fotomodeller. De satt tillsammans med oss och frågade oss om allt möjligt under hela resan som gick till nordligaste delen av landet. Jag läste efter att jag kommit hem till Sverige att just denna flygplanstyp sedan länge hade fått flygförbud av Rysslands premiärminister Medvedev. Orsaken var att det är den flygplansmodell som har högst crash rate och även högst death rate bland passagerare, i världen. Tur att man inte visste detta innan.

Vi landade utanför den lilla byn Samjion på 1300 meter över havet. Det skulle kunna vara Kiruna flygplats, med låg tajgaliknande barrskog och kala fjäll i horisonten. Vi var nära skogsgränsen kändes det som. Luften var klar och kylig och tyst-

naden var kompakt när vi klev ut planet. En liten rökspyende dieseldriven traktor bröt tystnaden och tog vårt bagage till den minimala flygplatsbyggnaden. Nu väntade timmar i två trånga minibussar på skumpiga grusvägar med djupa tjälskott.

Kontakt med omvärlden från högsta berget

Efter en punktering och ett ton damm som sipprat in i bussen kom vi äntligen fram till foten av Mt Paektu (Paektusan) som är 2 744 meter högt (figur 9). Det är en caldera som har utbrött ungefär vart hundra år, och senaste utbrottet var 1903. Jag tyckte nog att det bubblade lite i kratersjön i mitten. Det gick en gammal brant vajerdriven rälsbuss upp till toppen, men en del av oss skulle naturligtvis vandra upp. Svetigt värre. Väl på toppen hördes en massa pipande, som vi inte förstod var det kom från. Det visade sig att de i vår grupp som hade sina mobiler påslagna fick kontakt med det kinesiska mobilnätet och gamla

Figur 9. Utsikt från det 2 744 meter höga berget Paektusan (Mt Paektu) som ligger precis på gränsen till Kina. Det är en halvt slumrande vulkankrater som har utbrott vart 100:e år. År 2013 var det 103 år sedan sist. Foto: Erik Huss.

sms började droppa in. Några sms:ade tillbaka till Sverige och fick svar! Undrar hur många andra svenskar som har sms:at från Nordkorea till Sverige?

På kvällen blev vi inkvarterade i ett stort öde fjällhotell i tajgan. I hotellobbyn stoltserade en jättemålning av de döda Kim och Kim stående på toppen av Paektusan och på disken stod en tv som visade svartvita journalfilmer från 1970-talet där Kim Il Sung flanerade runt vid olika anläggningar i landet. Ackompanjerat av hyllningsorkester såklart. På kvällen gick strömmen som vanligt, men denna gång var det inte små 5–10 minuters strömavbrott varan-

nan timme inte. Det var absolut kolsvart i över två timmar. Inget lyst, förutom stjärnorna på himlen. Att alltid ha med sig en ficklampa i fickan var en av de otaliga instruktioner vi fick med oss från vår guide Micke. Bra tips. Sen fanns det bara varmvatten mellan klockan 8 och 8.30 på morgonen, så då fick man snällt tajma in detta och snabbt dela på duschen i rummet.

Dagen därpå gjorde vi en revolutionsrunda i skogen och besökte heliga platser där den evige presidenten hade samlat sina revolutionära grupper under 1930- och 40-talet. I en liten by stannade vi till för att besöka en (naturligtvis förberedd) affär.

En hel hord med små skolbarn i uniformer kom springande och flockades kring oss som om vi vore kungligheter. De var oerhört gulliga och ville aldrig lämna oss. I affären, som var den enda vi såg i landet, passade jag på att handla några burkar öl, souvenirer till familjen, chips – och en flaska Sujo. Det är inhemsk vodka gjord på barr och skogssvamp. Hela inköpet gick på 12 Yuan, motsvarande 11 kronor.

Lyxboende och färsköl

Vår krashbenägna Antonov flög oss vidare till nordöstra kusten och orten Orang där vi bussades till ett så kallat home stay. Vi skulle få bo hemma hos ”vanliga” nordkoreanska familjer. Dessa var naturligtvis noga utvalda av regimen och bodde förhållandevis lyxigt, precis vid en vacker strand i ett kluster bland andra fina hus. Jag och Anders fick bo med en man och hans kvinna och deras 7-årige pojke. Vi fick övervåningen med utsikt över Koreanska havet, det som vi kallar Japanska havet. Madrasser verkar inte existera i hemmen utan vi fick sova på tunna bastmattor med tunna täcken och en platt kudde. Morgonen efter vaknade vi båda med blåmärken på höfterna och blaskade av oss i den gemensamma baljan med vatten.

Vi skänkte en pannlampa till pojken och några öl till pappan som tack och för vidare längs de vackra stränderna som var helt folktomma. Vi förstod sen att orsaken var att längs alla stränder fanns det kvar elstängsel, troligen en rest från Koreakriget.

Nästa anhalt var Chongjin, Nordkoreas industristad nummer ett, som låg precis söder om gränsen till Ryssland. Här hade större delen av stål- och tillverkningsindu-

Figur 10. Bryggmästarna Mr Reo och Mr Oh, som lät oss väl smaka deras utmärkta färsköl i det lokala bryggeriet på hotellområdet i Chongjin.

Foto: Erik Huss.

strin legat, men nu verkade de flesta fabriker stå i träda. Folket var betydligt fattigare än i Pyongyang och verkade inte ha sett västerlänningar tidigare. Vi var en halvmeter längre än de flesta och vart vi än gick tittade folk på oss med stora ögon. Vi fick strikta förordningar om att vi absolut inte fick gå ut på trottoaren där det gick och cyklade ortsbor på väg hem från sina jobb. Vi var instängda.

Efter den mycket enkla middagen på det nollstjärniga hotellet gick vi in till ett litet mikrobryggeri på hotellområdet. Det drevs av Herr Oh och Herr Reo som var bryggmästare och vi fick komma och smaka. Herr Oh var en kopia av Mao Tse Tung med munkfrisyr, grön partiuniform och ett stort leende (figur 10). Han lät oss smaka ganska stora mängder färsköl och vi som-

Figur 11. Foton som inte får föras ur Nordkorea: Delar av deras "fruktade" flygflottilj, gamla sovjetiska MiG-15 från 1949, en oxdriven kärra och lastbilar som drevs av det som fanns att få tag på: ved, kol, koks etc. Överallt längs vägarna stod lastbilar med huven öppen och en eller flera som mekade i motorn. Bränslebristen var uppenbar, speciellt ute på landsbygden. Foton: Erik Huss.

nade gott den kvällen vaggade till sömns av ännu ett långt strömavbrott.

Dagen därpå fick vi bada i Koreanska havet innan vi bussades tillbaka till flygplatsen. Väl i bussen utropade plötsligt chefsguiden Kim Yong Il: – Camera check!

De tre guiderna gick genom allas kameror och raderade olämpliga bilder och filmer.

– Thank you for following our customs, thank you! sade Kim upprepade gånger.

En del av resenärerna blev av med stora mängder foton på gengasdrivna lastbilar, fattiga människor på landsbygden, övergivna fabriker med mera. Jag hade i förväg fått tipset av en före detta diplomat att

ha två olika minneskort med mig, ett där alla viktiga bilder låg och ett med oviktiga bilder. Vi satt längst bak i bussen och jag hann byta minneskort innan de kom till mig. Därav fick jag med mig foton och filmer som är förbjudna att ta ur landet (figur 11).

Demokratiska Folkrepubliken Korea 65 år!

Denna dag var den 9 september och var Nordkoreas nationaldag och landets 65:e självständighetsdag. Detta uppmärksammades med enorma militärparader och massuppvisningar med flaggor och färgade

Figur 12. Parader med flera 100 000 medborgare som gjorde mönster med nationalistiska symboler för att hylla diktatorn Kim Jong Un och att den Demokratiska Folkrepubliken Korea fyllde 65 år. Foto av teveskärm: Erik Huss.

banderoller i Pyongyang. Dock fick inga turister vistas i huvudstaden då. Ledaren Kim Jong Un fick bara hyllas av nordkoreaner.

Vi turister fick snällt se på när upplädda folk i stora horder gick fram till de enorma bronsstatyerna av de döda diktatorerna och bugade djupt av vördnad. Vi fick också "äran" att göra detta. Kändes mycket olustigt. Man fick inte ha solglasögon på sig eller fotografera statyn från sidan. Detta ansågs vanvördande.

På kvällen firade vi genom att titta på statsteve och se på när Kim den yngste vinkade leende åt folket och paraderna (figur 12). De av oss som hade skrivit vykort fick möjlighet att posta dessa via den enda postkanalen i landet, Department of Telecommunications på plan tre på Koryo Hotel i Pyongyang. Att lämna in vykortet och deklarerat vad det stod på dem var en

process bara det. Det tog för övrigt exakt 30 dagar för våra vykort att nå Sverige. Flygresan tar åtta timmar.

Hisnande granitberg och gränsstress

Våra sista dagar på resan gick ned till de oerhört vackra Kungangsan-bergen i sydost, nära gränsen till Sydkorea. Området hade tidigare varit ett semesterparadis för rika sydkoreaner, ända tills en äldre kvinna sköts ihjäl för att hon råkade gå för långt från stigen mellan hotellet och stranden. Då upphörde all turism och hela området är numera en tom spökstad. Det märktes att vi närmade oss gränsen och DMZ: den militära närvaron ökade och guiderna blev markant mer skärpta och stressade. De vet ju vad som kan hända om något går fel.

En av de starkaste naturupplevelsorna

Figur 13. En av två reklamskyltar som vi såg i landet utan reklam, en bil med den ironiska symbolen av fredsduva. Foto: Erik Huss.

fick vi i just Kumgangsbergen. Vi fick relativt fritt vandra i den branta dalen från en turistanläggning upp via ett tempel och ända upp till en av de rosafärgade granit-topparna. Här passade den maratonälskande Anders och jag på att ta ett löppass upp på berget och ned till dalen igen. Våldigt jobbigt men skönt. Extra jobbigt för mig som hade varit magsjuk i tre dagar.

Sveriges största och längsta fordran

Vår sista anhalt var kuststaden Wonsan, där vi sprang på en gammal Volvo 144, gissningsvis från tidigt 1970-tal. Det var en taxi som ingick i det handelsavtal som Sverige slöt med Nordkorea i tron om att landet var rikt och skulle bli en viktig handelspartner för framtiden. Sverige levererade under 1970-talet 1 000 Volvobilar,

fartygsutrustning från Asea och gruvmaskiner från Atlas Copco till ett värde av drygt två miljarder kronor. Skulden är idag uppe i 2,6 miljarder med ränta och Nordkorea vägrar att betala trots att påminnelser skickas varje halvår.

Resan avslutades med bussfärd till Pyongyang och avsked till guiderna som vi hade levt tätt med under tio dagar. Det kändes lite vemodigt att lämna dem kvar i detta enorma fängelse. Fast de såg ju inte på det som vi gjorde såklart.

Sen kanske ni undrar om det bara fanns politisk propaganda i landet? Jo, överallt, till och med på landsbygden. Men vi såg faktiskt en reklamskylt på en mobil och en bil, båda tillverkade av regimen (figur 13).

En av de sista dagarna samtalade vi med 24-åriga Miss Yang om allt möjligt och hon berättade om Sputnik och Sovjets lyckade rymdfärder. Anders Ericson frå-

gade då henne om hon kände till månlandningen 1969 med de amerikanska astronauterna Neil Armstrong och Buzz Aldrin. Det hade hon aldrig hört talas om, men svarade: – Thank you for telling me, I did not know that ...

Erik Huss, geograf och journalist

Referens

Sveriges Annonörer & Novus (2012) *Kluvna känslor – svenskarnas inställning till reklam*. 29 sid. Kan laddas ned via http://www.annonser.se/system/files/kluvna_kanslor_2012.pdf

Faktaruta Nordkorea

- Statskick: Diktatur
- Religion: All religion har i praktiken ersatts av den ateistiska Juche-ideologin.
- Ledare: Kim Jong Un (född 8 januari 1983 eller 1984)
- BNP: Okänt
- Huvudstad: Pyongyang
- Yta: 120 540 km² (cirka ¼ av Sverige)
- Befolkning (2014): 24,9 miljoner (2,5 ggr Sverige)
- Beboelig och odlingsbar yta pga. terrängen: cirka 18 % av landets areal.
- Jordmån: Mestadels brunaktig, urladdad podsol. Flodslätterna täcks av bördiga alluvialjordar.
- Berggrund: Upp till 2,5 miljarder år gammal, mycket varierad berggrund: granit, gnejs och kristallina skiffrar.
- Malmer: Koppar, guld, zink, nickel, kol, järnmalm, kalksten, magnesit och tungsten + uppskattningsvis ²/₃ av världens kända reserver av sällsynta jordartsmetaller, vilka bl.a. används i mobiler och elbilsbatterier.

